पोखरा विश्वविद्यालय ऐन, २०५३

लालमोहर र प्रकाशन मिति

२०५३।११।१५

संशोधन

१. आयकर ऐन, २०५८ — २०५८।१२।१९

प्रमाणीकरण र प्रकाशन मिति

२. केही नेपाल कानुन संशोधन गर्ने ऐन, २०६३ — २०६३।६।२८

३. केही नेपाल ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०६४ — २०६४।५।९

४. गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६☺ — २०६६।१०।७

नेपाल कानून आयोग

२०५३ सालको ऐन नं. ३३

पोखरा विश्वविद्यालय सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावना: उच्च शिक्षामा निजी क्षेत्रको सहभागितामा अधिकाधिक बृद्धि गरी कला, विज्ञान, व्यवस्थापन, कानून, शिक्षा, प्राविधिक तथा अन्य व्यावसायिक विषयमा गुणात्मक एवं स्तरयुक्त उच्च शिक्षाको अवसर सबै क्षेत्रका सर्वसाधारणलाई सर्वसुलभ रुपमा उपलव्ध गराई राष्ट्रिय विकासमा दक्ष जनशक्तिको आपूर्तिलाई सुनिश्चित तुल्याउन र प्रतिस्पर्धाको आधार उच्च शिक्षाको गुणस्तरमा अभिवृद्धि गर्दै देशको शैक्षिक एवं प्राज्ञिक वातावरणलाई बढी स्वच्छ, मर्यादित र उपलब्धिमूलक तुल्याउन पोखरा विश्वविद्यालयको स्थापना र संचालन गर्न वान्छनीय भएकोले,

श्री ५ महाराजाधिराज वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवको शासनकालको पच्चीसौं वर्षमा संसदले यो ऐन बनाएकोछ ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ**: (१) यस ऐनको नाम "पोखरा विश्वविद्यालय ऐन, २०५३" रहेको छ ।

(२) यो ऐन नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकिदिएको मितिदेखि प्रारम्भ हुनेछ ।+

२. **परिभाषा**: विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा, -

---

☺ यो ऐन २०६५ साल जेठ १५ गतेबाट लागू भएको ।

\+ मिति २०५४।४।१ गते देखि प्रारम्भ हुने गरी तोकिएको । (नेपाल राजपत्र २०५४।४।१) ।

(क) "विश्वविद्यालय" भन्नाले दफा ३ बमोजिम स्थापित पोखरा विश्वविद्यालय सम्झनु पर्छ।

(ख) "सभा" भन्नाले दफा ७ बमोजिमको विश्वविद्यालय सभा सम्झनु पर्छ।

(ग) "प्राज्ञिक परिषद्" भन्नाले दफा १० बमोजिमको प्राज्ञिक परिषद् सम्झनु पर्छ।

(घ) "कार्यकारी परिषद्" भन्नाले दफा १२ बमोजिमको कार्यकारी परिषद् सम्झनु पर्छ।

(ङ) "सेवा आयोग" भन्नाले दफा १४ बमोजिमको सेवा आयोग सम्झनु पर्छ।

(च) "संकाय" भन्नाले दफा १५ बमोजिमको संकाय सम्झनु पर्छ।

(छ) "अनुसन्धान केन्द्र" भन्नाले दफा १६ बमोजिमको अनुसन्धान केन्द्र सम्झनु पर्छ।

(ज) "विद्यापरिषद्" भन्नाले दफा १७ बमोजिमको विद्यापरिषद् सम्झनु पर्छ।

(झ) "डीन" भन्नाले संकायको प्रमुखलाई सम्झनु पर्छ।

(ञ) "क्याम्पस" भन्नाले विश्वविद्यालयको आङ्गिक क्याम्पस सम्झनु पर्छ र सो शव्दले विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धन प्राप्त क्याम्पसलाई समेत जनाउँनेछ।

(ट) "शिक्षक" भन्नाले विश्वविद्यालयमा शिक्षा प्रदान गर्ने वा अनुसन्धान कार्यमा संलग्न प्राध्यापक, सहप्राध्यापक, उपप्राध्यापक तथा सहायक प्राध्यापक सम्झनु पर्छ र सो शब्दले विश्वविद्यालयका विभिन्न तहका प्रशिक्षक तथा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा शिक्षक भनी तोकिएको व्यक्तिलाई समेत जनाउँछ।

(ठ) "तोकिएको" वा "तोकिए बमोजिम" भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ।

३. **विश्वविद्यालयको स्थापना**: (१) कला, विज्ञान, कानून, व्यवस्थापन, शिक्षा, प्राविधिक र तोकिएका अन्य विषयको उच्च तहका शिक्षण संस्थाहरुको सञ्चालनको लागि पोखरा विश्वविद्यालयको स्थापना गरिएको छ।

(२) विश्वविद्यालयको केन्द्रीय कार्यालय कास्की जिल्लामा रहनेछ।

४. **विश्वविद्यालय स्वशासित संगठित संस्था हुने**: (१) विश्वविद्यालय अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला एक स्वशासित र संगठित संस्था हुनेछ।

(२) विश्वविद्यालयको सबै काम कारवाहीको निमित्त आफ्नो एउटा छुट्टै छाप हुनेछ।

(३) विश्वविद्यालयले व्यक्ति सरह चल अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न, बेचविखन गर्न, वा अन्य किसिमले व्यवस्था गर्न सक्नेछ।

(५) विश्वविद्यालयले व्यक्ति सरह नालिस उजुर गर्न र विश्वविद्यालय उपर पनि सोही नामबाट नालिस उजुर लाग्न सक्नेछ।

५. **विश्वविद्यालयको संगठन**: विश्वविद्यालयको संगठन देहाय बमोजिम हुनेछ र यिनीहरुको सामुहिक रुप नै विश्वविद्यालयको स्वरुप हुनेछः-

(क) सभा,

(ख) प्राज्ञिक परिषद्,

(ग) कार्यकारी परिषद्,

(घ) सेवा आयोग,

(ङ) संकाय,

(च) विद्यापरिषद,

(छ) अनुसन्धान केन्द्र,

(ज) क्याम्पस,

(झ) पाठ्यक्रम विकास केन्द्र

(ञ) तोकिएका अन्य निकायहरु ।

६. **विश्वविद्यालयका पदाधिकारीहरु**: विश्वविद्यालयमा देहाय बमोजिमका पदाधिकारीहरु रहनेछन्:-

(क) कुलपति,

(ख) सहकुलपति,

(ग) उपकुलपति,

(घ) सेवा आयोगको अध्यक्ष,

(ङ) रजिष्ट्रार,

(च) डीन,

(छ) अनुसन्धान केन्द्रका प्रमुख,

(ज) क्याम्पस प्रमुखहरु,

(झ) पाठ्यक्रम विकास केन्द्रका प्रमुख,

(ञ) तोकिएका वा अन्य पदाधिकारीहरु ।

७. **सभाको गठन**:- (१) विश्वविद्यालयमा सर्वोच्च निकायको रुपमा एक सभा रहनेछ।

(२) सभाको गठन देहाय बमोजिम हुनेछः-

(क)	कुलपति	अध्यक्ष
(ख)	सहकुलपति	उपाध्यक्ष
(ग)	उपकुलपति	सदस्य
×(घ)	....	
(ङ)	अन्य विश्वविद्यालयहरुका उप-कुलपतिहरु मध्येबाट दुई जना	सदस्य
(च)	सचिव, शिक्षा मन्त्रालय	सदस्य
(छ)	शिक्षाविद्हरु मध्येबाट तीन जना	सदस्य
(ज)	डीनहरु	सदस्य
(झ)	पोखरा नगरपालिकाको प्रमुख समेत रहने गरी नगरपालिकाका प्रमुखहरु मध्येबाट तीन जना	सदस्य
(ञ)	क्याम्पस प्रमुखहरु मध्येबाट चार जना	सदस्य
(ट)	विश्वविद्यालयको विषय समितिका अध्यक्षहरु मध्येबाट तीन जना	सदस्य
+(ट१)	नेपाल प्राध्यापक संघको प्रतिनिधि एकजना	सदस्य
(ठ)	प्रतिनिधि, पोखरा विश्वविद्यालय प्राध्यापक संघ	सदस्य
(ड)	शिक्षकहरु मध्येबाट तीन जना	सदस्य
(ढ)	कास्की जिल्ला विकास समितिको सभापति समेत रहने गरी जिल्ला विकास समितिका सभापतिहरु मध्येबाट तीनजना	सदस्य
(ण)	विश्वविद्यालय अनुदान आयोगको अध्यक्ष वा निजले तोकेको सो आयोगको सदस्य	सदस्य
(त)	शिक्षा प्रेमी तथा समाज सेवीहरुमध्येबाट तीनजना	सदस्य
(थ)	उद्योगपति, व्यापारी र कृषकहरु मध्येबाट चारजना	सदस्य
(द)	चन्दादाताहरु मध्येबाट दुई जना	सदस्य

× गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा झिकिएको ।

\+ केही नेपाल कानुन संशोधन गर्ने ऐन, २०६३ द्वारा थप ।

(ध) उच्च माध्यमिक विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरु मध्येबाट दुई जना — सदस्य

(न) क्याम्पसका स्वतन्त्र विद्यार्थी युनियनका सभापतिहरु मध्येबाट दुईजना — सदस्य

(प) रजिष्ट्रार — सदस्य-सचिव

(३) पदेन सदस्यहरु वाहेक सभाका अन्य सदस्यहरुको मनोनयन कार्यकारी परिषद्को सिफारिशमा कुलपतिबाट हुनेछ।

(४) मनोनीत सदस्यहरुको पदावधि तीन वर्षको हुनेछ।

(५) कुनै कारणले मनोनीत सदस्यहरुको पद रिक्त हुन गएमा बाँकी अवधिको लागि उपदफा (३) बमोजिमको प्रकृया पूरा गरी अर्को व्यक्तिलाई मनोनयन गरिनेछ।

८. **सभाको बैठक**: (१) सभाको बैठक वर्षको कम्तीमा एक पटक बस्नेछ।

(२) सभाको बैठक सभाको अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ।

(३) सभाको बैठक हुनु भन्दा कम्तीमा पन्ध्र दिन अगावै बैठकमा छलफल हुने विषयको कार्यसूची सहितको सूचना सभाको सदस्य-सचिवले सबै सदस्यहरुलाई दिनेछ।

(४) सभामा कायम रहेका कुल सदस्य संख्याको कम्तीमा पचास प्रतिशत सदस्यहरु उपस्थित भएमा बैठकको लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ।

(५) सभाको बैठकको अध्यक्षता सभाको अध्यक्षले र निजको अनुपस्थितिमा सभाको उपाध्यक्षले गर्नेछ। अध्यक्ष र उपाध्यक्ष दुवैको अनुपस्थितिमा सभाको बैठकको अध्यक्षता उपकुलपतिले गर्नेछ।

(६) सभाको बैठकमा बहुमतको राय मान्य हुनेछ र मत बराबर भएमा बैठकमा अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिनेछ।

(७) सभाको बैठकको निर्णय सभाको सदस्य सचिवले प्रमाणित गरी राख्नेछ।

(८) सभाको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि सभा आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

९. **सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार**: सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-

(क) विश्वविद्यालयको नीति निर्धारण गर्ने,

(ख) विश्वविद्यालयको विकासको लागि दीर्घकालीन कार्यक्रमहरु तर्जुमा गर्ने तथा त्यस्ता कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,

(ग) विश्वविद्यालयलाई मार्ग दर्शन गर्ने,

(घ) विश्वविद्यालयको शैक्षिक कार्यक्रमहरुको संचालन र प्रबन्ध गर्ने, गराउने,

(ङ) क्याम्पसहरुको संस्थापन एवं सम्बन्धन वारे आवश्यक प्रबन्ध गर्ने, गराउने,

(च) विश्वविद्यालयबाट प्रदान गरिने विभिन्न उपाधिहरु निर्धारण गर्ने,

(छ) विश्वविद्यालयका आङ्गिक क्याम्पसहरु तथा विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धन प्राप्त क्याम्पसहरुलाई निर्देशन दिने र मार्ग दर्शन गर्ने,

(ज) विश्वविद्यालयलाई कुनै नयाँ कार्यक्रम सञ्चालन गर्न अनुमति दिने,

(झ) विश्वविद्यालय अन्तर्गतका निकायहरुको शैक्षिक, प्राज्ञिक तथा प्रशासनिक नीति निर्धारण गर्ने, गराउने,

(ञ) विश्वविद्यालयको वार्षिक बजेट र कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने,

(ट) विश्वविद्यालय अन्तर्गतका निकायहरुको वार्षिक प्रतिवेदन माथि छलफल गर्ने र कार्यक्रमको मूल्याङ्कन गर्ने,

(ठ) लेखा परीक्षक नियुक्ति गर्ने, लेखा परीक्षण प्रतिवेदन माथि छलफल गर्ने र स्वीकृति दिने,

(ड) विश्वविद्यालय सम्बन्धी नियमहरु पारित गर्ने,

(ढ) शैक्षिक तथा प्रशासनिक कामका लागि आवश्यक शिक्षक तथा कर्मचारीको दरबन्दी स्वीकृत गर्ने,

(ण) विश्वविद्यालयको आवश्यकता अनुसार विभिन्न समिति, उपसमिति वा कार्य टोलीहरुको गठन गर्ने,

(त) तोकिए बमोजिमका अन्य काम गर्ने ।

१०. **प्राज्ञिक परिषद्को गठनः** (१) विश्वविद्यालयको शैक्षिक, प्राज्ञिक तथा अनुसन्धानात्मक कार्यहरुलाई व्यवस्थित गर्ने निकायको रुपमा काम गर्न देहाय बमोजिमको एक प्राज्ञिक परिषद्को गठन हुनेछः-

(क)	उपकुलपति	अध्यक्ष
(ख)	रजिष्ट्रार	सदस्य
(ग)	डीनहरु	सदस्य

(घ) विश्वविद्यालयका विभिन्न विषय समितिका अध्यक्षहरु मध्येबाट पाँच जना — सदस्य

(ङ) अनुसन्धान केन्द्रका प्रमुख — सदस्य

(च) विश्वविद्यालयका पाठ्यक्रम तथा परीक्षा सम्बन्धी निकायका प्रमुखहरु — सदस्य

(छ) क्याम्पस प्रमुखहरु मध्येबाट चारजना — सदस्य

(ज) शिक्षकहरु मध्येबाट दुई जना — सदस्य

(झ) शैक्षिक क्षेत्रमा विशिष्ट योगदान पुऱ्याएका शिक्षाविद्हरु मध्येबाट दुई जना — सदस्य

(ञ) डीनहरु मध्येबाट उपकुलपतिले तोकेको डीन — सदस्य-सचिव

(२) पदेन सदस्यहरु वाहेक अन्य सदस्यहरुको मनोनयन उपकुलपतिको सिफारिशमा कुलपतिबाट हुनेछ ।

(३) मनोनीत सदस्यहरुको पदावधि तीन वर्षको हुनेछ ।

(४) कुनै कारणले मनोनीत सदस्यहरुको पद रिक्त हुन गएमा बाँकी अवधिको लागि उपदफा (२) बमोजिमको प्रकृया पूरा गरी अर्को व्यक्तिलाई मनोनयन गरिनेछ ।

(५) प्राज्ञिक परिषद्को बैठक सम्बन्धी कार्यविधि प्राज्ञिक परिषद् आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

११. **प्राज्ञिक परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकारः** प्राज्ञिक परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-

(क) विश्वविद्यालय अन्तर्गत अध्ययन, अनुसन्धान र प्रशिक्षण हुने विषयहरुको पाठ्यक्रम निर्धारण गर्ने तथा सबै तहका शैक्षिक, प्राज्ञिक तथा अनुसन्धान कार्यहरुको समीक्षा गर्ने,

(ख) परीक्षाको किसिम तोक्ने,

(ग) विद्यार्थी भर्ना सम्बन्धी योग्यता र संख्या निर्धारण गर्ने,

(घ) अनुसन्धान सम्बन्धी नीति तर्जुमा गर्ने र अनुसन्धान कार्यक्रमलाई स्वीकृत प्रदान गर्ने,

(ङ) शैक्षिक कार्यक्रमको मूल्याङ्कन गर्ने,

(च) शिक्षण र अनुसन्धानको स्तर निर्धारण गर्ने,

(छ) प्राज्ञिक विषयमा कार्यकारी परिषद्लाई राय सल्लाह दिने,

(ज) तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरु गर्ने ।

१२. **कार्यकारी परिषद्को गठनः** (१) विश्वविद्यालयको कार्यकारी निकायको रुपमा काम गर्न देहायका सदस्यहरु भएको कार्यकारी परिषद् हुनेछः-

(क)	उपकुलपति	अध्यक्ष
(ख)	डीनहरु मध्येबाट एक जना	सदस्य
(ग)	सभाका सदस्य रहेका क्याम्पस प्रमुखहरु मध्येबाट एकजना	सदस्य
(घ)	सभाका सदस्यहरु मध्येबाट एकजना शिक्षक समेत रहने गरी तीन जना	सदस्य
(ङ)	रजिष्ट्रार	सदस्य-सचिव

(२) उपदफा (१) को खण्ड (ख), (ग) र (घ) बमोजिमका सदस्यहरुको मनोनयन उप-कुलपतिको सिफारिशमा कुलपतिबाट हुनेछ ।

(३) मनोनीत सदस्यहरुको पदावधि तीन वर्षको हुनेछ ।

(४) कुनै कारणले मनोनीत सदस्यहरुको पद रिक्त भएमा बाँकी अवधिको लागि उपदफा (२) बमोजिमको प्रकृया पूरा गरी अर्को व्यक्तिलाई मनोनयन गरिनेछ ।

(५) कार्यकारी परिषद्को बैठक सम्बन्धी कार्यविधि कार्यकारी परिषद् आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

१३. **कार्यकारी परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकारः** कार्यकारी परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।

(क) सभाको निर्णय र निर्देशनहरु कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।

(ख) विश्वविद्यालयको वार्षिक कार्यक्रम, बजेट, प्रगति विवरण, लेखा परीक्षण प्रतिवेदन र अन्य प्रस्तावहरु तयार गरी स्वीकृतिको लागि सभा समक्ष पेश गर्ने,

(ग) विश्वविद्यालयको कोष तथा चल अचल सम्पत्तिको संचालन, रेखदेख र संरक्षण गर्ने,

(घ) सभाको नीति निर्देशनको अधीनमा रही विश्वविद्यालयको चल अचल सम्पत्ति वेचविखन गर्ने, ठेक्का पट्टामा दिने आदि काम गर्ने,

(ङ) विश्वविद्यालयद्वारा संचालित कार्यक्रमहरुको समन्वय, रेखदेख, निरीक्षण गर्ने र सोको प्रतिवेदन सभामा पेश गर्ने,

(च) विश्वविद्यालय सम्बन्धी नियमहरुको मसौदा तयार गरी स्वीकृतिको लागि सभामा पेश गर्ने,

(छ) सेवा आयोगको सिफारिशमा विश्वविद्यालयको लागि आवश्यक शिक्षक तथा कर्मचारीहरु नियुक्ति र बढुवा गर्ने,

(ज) विश्वविद्यालयलाई प्राप्त दान, दातव्य, आर्थिक तथा अन्य सहयोग ग्रहण गर्ने,

(झ) विद्यार्थी शुल्क निर्धारण गर्ने,

(ञ) तोकिए बमोजिमको अन्य कार्यहरु गर्ने ।

१४. **सेवा आयोगः** (१) विश्वविद्यालयका शिक्षक तथा कर्मचारीहरुको नियुक्ति तथा बढुवाको सिफारिश गर्न देहाय बमोजिमको एक सेवा आयोग हुनेछः-

(क)	कुलपतिबाट नियुक्त व्यक्ति	अध्यक्ष
(ख)	सदस्य, लोकसेवा आयोग	सदस्य
(ग)	प्राध्यापकहरु मध्येबाट एकजना	सदस्य

(२) उपदफा (१) को खण्ड (क) र (ग) बमोजिमका अध्यक्ष र सदस्यको नियुक्ति कार्यकारी परिषद्को सिफारिशमा कुलपतिबाट हुनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम नियुक्त अध्यक्ष र सदस्यको पदावधि चार वर्षको हुनेछ ।

(४) सेवा आयोगको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि सेवा आयोग आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(५) सेवा आयोगले शिक्षकको नियुक्ति तथा बढुवाको लागि सिफारिश गर्दा प्राज्ञिक क्षमता र अनुभवलाई र कर्मचारीको नियुक्ति तथा बढुवाको लागि सिफारिश गर्दा प्रशासनिक दक्षता र अनुभवलाई मुख्य आधार बनाउनेछ ।

(६) सेवा आयोगको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(७) सेवा आयोगको अध्यक्ष तथा सदस्यहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(८) सेवा आयोगको अध्यक्षको पारिश्रमिक र सुविधा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१५. **संकाय**: (१) विश्वविद्यालयबाट सञ्चालन गरिने उच्च शिक्षाको लागि तोकिएका विषयमा तोकिए बमोजिमका संकायहरु रहनेछन् ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम रहने संकायको काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१६. **अनुसन्धान केन्द्रको स्थापना**: (१) विश्वविद्यालयले शैक्षिक, प्राज्ञिक तथा अनुसन्धान सम्बन्धी कार्य गर्नको लागि विभिन्न अनुसन्धान केन्द्रहरु स्थापना गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्थापना हुने अनुसन्धान केन्द्रहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा संचालन सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१७. **विद्यापरिषद्को गठन**: (१) प्रत्येक संकायमा शैक्षिक तथा प्राज्ञिक कार्यक्रमहरुको सञ्चालनका लागि तोकिए बमोजिमको एक विद्यापरिषद् रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको विद्यापरिषद् अन्तर्गत तोकिए बमोजिमका विषय समितिहरु रहनेछन् ।

(३) विद्यापरिषद् र सो अन्तर्गतमा रहने समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा बैठक सम्बन्धी कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१८. **क्याम्पसहरुको स्थापना र संचालन**: (१) विश्वविद्यालयले नेपाल सरकारको राष्ट्रिय शिक्षा नीतिको परिधिभित्र रही विभिन्न विषयमा उच्च शिक्षा प्रदान गर्नको लागि क्याम्पसहरुको स्थापना तथा संचालन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्थापित क्याम्पसहरुको संचालन सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१९. **पाठ्यक्रम विकास केन्द्रको स्थापना**: (१) पाठ्यक्रमको निर्धारण तथा विकासको लागि तोकिए बमोजिम पाठ्यक्रम विकास केन्द्रको स्थापना हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्थापना हुने पाठ्यक्रम विकास केन्द्रको काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२०. **विश्वविद्यालयसंग सम्बन्धन गर्न सक्ने**: (१) निजी क्षेत्रका कुनै क्याम्पसले विश्वविद्यालयसंग सम्बन्धन प्राप्त गरी संचालन हुन चाहेमा विश्वविद्यालयले त्यस्ता क्याम्पसलाई सम्बन्धन प्रदान गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सम्बन्धन प्राप्त क्याम्पसले विश्वविद्यालयले तोकेको शर्तहरुको पालना गर्नु पर्नेछ ।

२१. **अन्य विश्वविद्यालयको आंगिक क्याम्पस संचालन गर्ने सम्बन्धी विशेष व्यवस्थाः** (१) अन्य विश्वविद्यालयको कुनै आंगिक क्याम्पसलाई विश्वविद्यालयको आंगिक क्याम्पसको रुपमा संचालन गर्न आवश्यक भएमा नेपाल सरकारले सम्बन्धित विश्वविद्यालयका उपकुलपतिहरु र सो क्याम्पसको क्याम्पस प्रमुख रहेको एक समिति गठन गर्नेछ र सो समितिले त्यस्तो क्याम्पसलाई विश्वविद्यालयको आंगिक क्याम्पसको रुपमा संचालन गर्ने निर्णय गरेमा विश्वविद्यालयले सो क्याम्पसलाई आंगिक क्याम्पसको रुपमा संचालन गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कुनै क्याम्पस विश्वविद्यालयको आंगिक क्याम्पसको रुपमा संचालन हुने भएमा सो क्याम्पसको हकभोगमा रहेको चल अचल सम्पत्ति तथा दायित्व समेत विश्वविद्यालय अन्तर्गतको सोही क्याम्पसमा सर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम कुनै क्याम्पस विश्वविद्यालयको आंगिक क्याम्पसको रुपमा संचालन हुने भएमा सो क्याम्पसमा कार्यरत शिक्षक तथा कर्मचारीहरुले चाहेमा निजहरु समेत विश्वविद्यालयको आंगिक क्याम्पसको शिक्षक तथा कर्मचारीको रुपमा बहाल रहन सक्नेछन् ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम कुनै शिक्षक तथा कर्मचारी विश्वविद्यालयको आंगिक क्याम्पसमा बहाल रहेमा निजहरुलाई मर्का पर्ने गरी साविकको तलव, सुविधा तथा सेवा शर्तमा कुनै परिवर्तन गरिने छैन ।

२२. **कुलपतिः** (१) प्रधानमन्त्री विश्वविद्यालयको कुलपति हुनेछ ।

(२) कुलपति विश्वविद्यालयको प्रमुख हुनेछ र निज उपस्थित रहेको अवस्थामा निजले विश्वविद्यालयको दीक्षान्त समारोहमा अध्यक्षको आसन ग्रहण गर्नेछ ।

(३) कुलपतिलाई विश्वविद्यालय वा विश्वविद्यालयसंग सम्बन्धित जुनसुकै विषय वा वस्तुको निरीक्षण गर्न वा जाँचबुझ गर्ने गराउने अधिकार हुनेछ ।

२३. **सहकुलपतिः** (१) शिक्षा मन्त्री वा राज्यमन्त्री विश्वविद्यालयको सहकुलपति हुनेछ ।

(२) कुलपतिको अनुपस्थितिमा सहकुलपतिले विश्वविद्यालयको दीक्षान्त समारोहमा अध्यक्षता गर्नेछ ।

(३) सहकुलपतिले आवश्यकता अनुसार विश्वविद्यालयको निरीक्षण गर्न र निर्देशन दिन सक्नेछ ।

२४. **उपकुलपतिः** (१) उपकुलपति विश्वविद्यालयमा पूरा समय काम गर्ने प्रमुख पदाधिकारी हुनेछ ।

(२) उपकुलपति पदमा नियुक्तिको लागि सिफारिश पेश गर्न कुलपतिबाट सहकुलपतिको अध्यक्षतामा सभाका अन्य दुई जना सदस्यहरु रहेको एक समिति गठन हुनेछ र सो समितिको सिफारिसमा कुलपतिबाट उपकुलपतिको नियुक्ति हुनेछ ।

(३) उपकुलपतिको पदावधि चार वर्षको हुनेछ ।

(४) उपकुलपतिको अनुपस्थितिमा निजको काम कुलपतिबाट व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।

(५) उपकुलपतिको पारिश्रमिक र सुविधा तथा सेवाका अन्य शर्तहरु तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२५. **उपकुलपतिको काम, कर्तव्य र अधिकार**: (१) उपकुलपतिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-

(क) विश्वविद्यालयको सबै काम कारवाही उपर आवश्यक निर्देशन दिने र रेखदेख गर्ने ।

(ख) सभामा पेश हुने सबै विषय सम्बन्धी प्रस्तावहरु पेश गर्ने तथा पेश गर्न लगाउने ।

(ग) कुलपति र सहकुलपति दुवैको अनुपस्थितिमा विश्वविद्यालयको दीक्षान्त समारोहमा अध्यक्षता गर्ने ।

(घ) विश्वविद्यालयको विकासको लागि अल्पकालीन र दीर्घकालीन कार्यक्रमहरु तय गर्ने, गराउने ।

(ङ) विश्वविद्यालयको तर्फबाट विभिन्न निकायहरुसंग छलफल, वार्ता आदि गर्ने ।

(च) विश्वविद्यालयको स्वीकृत नीति भित्र रही विभिन्न योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी सभा समक्ष पेश गर्ने ।

(२) उपदफा (१) मा लेखिए देखि वाहेक यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा कुनै निकाय वा पदाधिकारीले गर्ने भनी उल्लेख भएका कामहरु वाहेक अन्य कामहरु उपकुलपतिले गर्नेछ । त्यस्तो कामको जानकारी उपकुलपतिले तुरुन्त कुलपतिलाई गराउनु पर्नेछ र लगत्तै बस्ने सभाको बैठकबाट अनुमोदन गराउनु पर्नेछ।

(३) उपदफा (१) र (२) मा लेखिएदेखि वाहेक उपकुलपतिको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२६. **रजिष्ट्रार**: (१) रजिष्ट्रार विश्वविद्यालयमा पूरा समय काम गर्ने पदाधिकारी हुनेछ ।

(२) रजिष्ट्रारको नियुक्ति उप-कुलपतिको सिफारिशमा कुलपतिबाट हुनेछ ।

(३) रजिष्ट्रारको पदावधि चार वर्षको हुनेछ ।

(४) विश्वविद्यालयको शैक्षिक, आर्थिक र कर्मचारी प्रशासन रजिष्ट्रारको सामान्य रेखदेखमा रहनेछ ।

(५) रजिष्ट्रारको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(६) रजिष्ट्रारको पारिश्रमिक, सुविधा र सेवाका अन्य शर्तहरु तोकिए बमोजिम हुनेछन् ।

२७. **डीन**: (१) डीन संकायमा पूरा समय काम गर्ने प्रमुख पदाधिकारी हुनेछ ।

(२) डीनको नियुक्ति कार्यकारी परिषद्बाट हुनेछ ।

(३) डीनको पदावधि चार वर्षको हुनेछ ।

(४) डीनको काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(५) डीनको पारिश्रमिक, सुविधा र सेवाका अन्य शर्तहरु तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२८. **विश्वविद्यालयका अन्य पदाधिकारी**: (१) विश्वविद्यालयमा क्याम्पस प्रमुख तथा पाठ्यक्रम विकास केन्द्रका प्रमुख लगायत तोकिए बमोजिमका अन्य पदाधिकारीहरु रहनेछन् ।

(२) क्याम्पस प्रमुख तथा पाठ्यक्रम विकास केन्द्रका प्रमुख लगायत अन्य पदाधिकारीहरुको नियुक्ति, पारिश्रमिक, सुविधा, सेवाका अन्य शर्त तथा काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछन् ।

+२८क. **नियुक्ति गर्नु पर्ने अवधि** : यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विश्वविद्यालयको कुनै पदाधिकारीको पद रिक्त भएमा सम्बन्धित अधिकारीले रिक्त भएको तीन महिनाभित्र त्यस्तो पदमा नियुक्ति गरी पूर्ति गर्नु पर्नेछ ।

+२८ख. **जिम्मेवारी तोक्न सक्ने** : यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विश्वविद्यालयको कुनै पद रिक्त भएमा सो पदपूर्ति नभएसम्म दैनिक कार्य सञ्चालन गर्न बढीमा तीन महिनाको लागि उपकुलपतिको जिम्मेवारी सहकुलपतिको परामर्शमा कुलपतिले र अन्य पदाधिकारीको जिम्मेवारी उपकुलपतिले विश्वविद्यालयको कुनै वरिष्ठतम प्राध्यापकलाई तोक्नेछ ।

२९. **विश्वविद्यालयको कोष**: (१) विश्वविद्यालयको आफ्नो एउटा छुट्टै कोष हुनेछ र सो कोषमा देहायका रकमहरु रहनेछन्:-

(क) नेपाल सरकारबाट प्राप्त अनुदान रकम,

\+ केही नेपाल ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०६४ द्वारा थप ।

(ख) कुनै व्यक्ति वा संस्थाले चन्दा, दान, दातव्य वा आर्थिक सहायता स्वरुप प्रदान गरेको रकम,

(ग) विदेशी सरकार, अन्तरराष्ट्रिय संघ, संस्था, वित्तीय सस्था वा व्यक्तिबाट ऋण एवं सहयोग स्वरुप प्राप्त रकम,

(घ) शुल्क तथा अन्य कुनै श्रोतबाट प्राप्त रकम ।

(२) उपदफा (१) को खण्ड (ग) बमोजिमको कुनै रकम प्राप्त गर्नु अघि विश्वविद्यालयले नेपाल सरकारको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

(३) विश्वविद्यालयको कोषको रकम तोकिएको बैंकमा खाता खोली जम्मा गरिनेछ ।

(४) विश्वविद्यालयको खाताको संचालन तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

३०. **लेखा र लेखा परीक्षण**: (१) विश्वविद्यालयको आय व्ययको लेखा प्रचलित कानून बमोजिम राखिनेछ ।

(२) विश्वविद्यालयको लेखा परीक्षण महालेखा परीक्षकको विभागबाट हुनेछ ।

३१. **प्रमाणपत्र र उपाधि दिने तथा समकक्षता एवं स्तर निर्धारण गर्ने**: (१) तोकिएको उच्च शिक्षा हासिल गर्ने विद्यार्थी, प्रशिक्षार्थी वा अनुसन्धानकर्तालाई विश्वविद्यालयले तोकिए बमोजिमको प्रमाणपत्र दिनेछ ।

(२) शैक्षिक तथा प्राज्ञिक क्षेत्रमा उल्लेखनीय योगदान पुऱ्याएका स्वदेशी तथा विदेशी विद्वानहरुलाई विश्वविद्यालयले मानार्थ उपाधि प्रदान गर्न सक्नेछ ।

(३) स्वदेशी तथा विदेशी विशिष्ट नागरिकलाई विश्वविद्यालयले मानार्थ उपाधि प्रदान गर्न सक्नेछ ।

(४) विश्वविद्यालयले कुनै स्वदेशी वा विदेशी विश्वविद्यालय वा शैक्षिक संस्थाहरुको उपाधिलाई मान्यता दिन र विश्वविद्यालयका विभिन्न तहका शैक्षिक उपाधिहरुसंग ती उपाधिहरुको समकक्षता एवं स्तर निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

(५) उपदफा (२) र (३) अनुसारका उपाधिहरु सभाको स्वीकृतिबाट प्रदान गरिनेछ ।

३२. **विश्वविद्यालयमा भर्ना हुन चाहिने योग्यता**: विश्वविद्यालयमा भर्ना हुन चाहिने योग्यता तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

३३. **राष्ट्रिय शिक्षा नीति अनुरुप कार्य गर्नु पर्ने**: नेपाल सरकारको स्वीकृति राष्ट्रिय शिक्षा नीति अनुरुप कार्य गर्नु विश्वविद्यालयको कर्तव्य हुनेछ ।

३४. **काम कारवाही बदर नहुने**: विश्वविद्यालयको कुनै पदाधिकारी वा सदस्यको स्थान रिक्त भै वा कुनै पदाधिकारी वा सदस्यको नियुक्ति वा मनोनयन गर्न त्रुटि भएको कारणले मात्र त्यस्तो काम कारवाही बदर हुने छैन ।

३५. **असल नियतले काम गरेकोमा बचाउ**: यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम असूल नियत लिई गरेको वा गर्न खोजेको कुनै कामको सम्बन्धमा विश्वविद्यालय वा विश्वविद्यालयको कुनै पदाधिकारी उपर मुद्दा चलाउने वा अन्य कुनै कारवाही गरिने छैन ।

३६. **विश्वविद्यालयलाई छुट र सुविधाः** (१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विश्वविद्यालयको रजिष्ट्रेशन गर्नु पर्ने जुनसुकै लिखत रजिष्ट्रेशन गर्नु परेमा रजिष्ट्रेशन दस्तुर लाग्ने छैन ।

[※](२) ....

३७. **वार्षिक प्रतिवेदन**: विश्वविद्यालयको वार्षिक प्रतिवेदन तोकिएको अवधिभित्र सभामा पेश गरिनेछ ।

३८. **अधिकार प्रत्यायोजन**: (१) सभाले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम आफूलाई प्राप्त अधिकारहरु मध्ये आवश्यकता अनुसार केही अधिकार कार्यकारी परिषद् वा उपकुलपतिलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

(२) कार्यकारी परिषद्ले यो ऐन वा ऐन अन्तर्गत बनेका नियम बमोजिम आफूलाई प्राप्त अधिकारहरु मध्ये आवश्यकता अनुसार केही अधिकार विश्वविद्यालयका कुनै पदाधिकारी वा विश्वविद्यालयको कुनै समितिलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

(३) प्राज्ञिक परिषद्ले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियम बमोजिम आफूलाई प्राप्त अधिकारहरु मध्ये आवश्यकता अनुसार केही अधिकार विद्या परिषद्लाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

(४) सेवा आयोगले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम आफूलाई प्राप्त अधिकारहरु मध्ये आवश्यकता अनुसार केही अधिकार विश्वविद्यालयको कुनै समितिलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

३९. **नेपाल सरकारसंग सम्पर्क**: विश्वविद्यालयले नेपाल सरकारसंग सम्पर्क राख्दा नेपाल सरकार, शिक्षा मन्त्रालय मार्फत राख्नु पर्नेछ ।

४०. **विघटन हुंदाको परिणाम**: विश्वविद्यालय विघटन भएमा यसको चल अचल जायजेथा नेपाल सरकारको हुनेछ ।

※ आयकर ऐन, २०५८ द्वारा खारेज ।

+४०क. **स्वीकृति लिनु पर्ने** : यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नेपाल सरकारलाई थप आर्थिक व्ययभार पर्ने विषयमा नियम बनाउँदा वा कार्य गर्दा नेपाल सरकारको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

४१. **नियम बनाउने अधिकार**: यो ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न सभाले आवश्यक नियमहरु बनाई लागू गर्न सक्नेछ ।

नेपाल कानून आयोग

+ केही नेपाल ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०६४ द्वारा थप ।

द्रष्टव्य :

१. केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६३ द्वारा रूपान्तर गरिएका शब्दहरू:
"श्री ५ को सरकार" भन्ने शब्दको सट्टा "नेपाल सरकार" ।

२. गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा "श्री ५ को प्रशस्ति" भन्ने शब्दहरू झिकिएका छन् ।